

авторів ідентичних) теоретичних понять: «корпоративна культура» і «підприємницька культура» [1, с. 123]. Нам імпонує думка автора про те, що розбіжності у інтерпретації даних понять викликають суперечки швидше академічного характеру. На практиці ж порівняння організаційної, корпоративної та підприємницької культур веде до їх поєднання.

З огляду на тему нашого дослідження, ми не можемо однозначно сприйняти дане поєднання, проте цілком вірогідно, що культура організації, чітко виражена чи прихована, є фундаментом, який визначає прийняття управлінських концепцій стосовно організації, точніше під час впровадження того чи іншого управлінського впливу відбувається зштовхування з культурою організації, яка впливає на спосіб застосування будь-якої управлінської концепції.

У даному дослідженні ми розглядаємо поняття «культура» (лат. cultura – обробка) з позицій, що актуальні у межах дискурсу культурології, філософії та соціології, націлених на вивчення корпоративної культури. Так, культурологія акцентує увагу на артефактному боці поняття корпоративної культури – це сукупність штучних порядків і об'єктів, створених людьми на додаток до природних, завчених форм людської поведінки і діяльності, набутих знань, образів самопізнання і символічних позначень навколишнього світу [4, с. 217]. У філософській трактовці підкреслюється творча сутність корпоративної культури, яка визначається як соціально-прогресивна творча діяльність людства у всіх сферах буття і свідомості, що спрямована на перетворення діяльності, на всебічний розвиток сутнісних сил людини.

Соціологічний підхід до корпоративної культури базується на розгляді її як штучного середовища існування і самореалізації, створеного людьми [2, с. 12–13]. Тобто, у межах соціологічного підходу обґрунтовується розуміння корпоративної культури як репрезентативної, тобто тієї, що генерує ідеї, значення та цінності, котрі дієві завдяки їх фактичному визнанню.

Отже, корпоративна культура є середовищем існування людей, бо немає жодного аспекту людського життя, якого б не торкалися чи на який би не впливала корпоративна культура. Це певним чином стосується особистих рис, способів самовираження, образу думки, шляхів вирішення проблем, функціонування економічних і адміністративних систем.

Список використаної літератури

1. Грошев И.В. Гендерные особенности конфликтности на предприятиях и в организациях [Текст] / И.В. Грошев // Социологические исследования. 2007. – № 6. – С. 122–130.
2. Дьюн Дж. Демократия и образование [Текст] / Дж. Дьюн; [пер. с англ. Н. Турчанова] – М.: Педагогика–Пресс, 2000. – 384 с.
3. Колот А.М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення [Текст] / А.М. Колот. – К. : Праця, 2005. – 217 с.
4. Флиер А.Я. Культурология для культурологов [Текст] / А.Я. Флиер. – М.: Академический проект, 2000. – 496 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ-КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Дольська О. О.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Актуальність. Традиційна і нескінченна тема філософії – тема раціональності – підштовхнула авторку до роздумів про інтелектуальні можливості людини, а саме про механізми його оформлення і функціонування. Автора бентежили запитання такого характеру: Чи можна говорити про складові, які унаочнюють базу цього механізму? Чи можна говорити про різкі зрушення інтелектуальних можливостей людини (за яких умов

відбуваються ці рухи, які підстави з'являються для цього, тощо). Роздуми авторки торкалися декілька областей, які б допомогли розумінню цього питання. Вони розгорталися на перетині філософії та психології, філософії та когнітивістики, філософії науки та філософської антропології, епістемології та конструктивістської психології. Результатом стала теза про те, що механізмом реалізації інтелектуальних можливостей людини виступають інтелектуально-когнітивні технології.

Основна частина. Інтелектуально-когнітивні технології можна розуміти як складний синтез декількох складових, за рахунок яких можна зрозуміти рух інтелекту (напрямок і характер напрямку), його характер, темпи розвитку, впливові фактори його вирішальних трансформацій тощо. Отже, треба зараз перерахувати ці складові та дати деякі пояснення їм. Зауважу, що черговість складових не можна сприймати як більш значущі чи менш значущі. Стверджую, що кожний елемент є окремим потужним (іноді той чи інший висувається за рахунок визначних обставин на лідируючі позиції) фактором. Серед них такі.

Інтелектуальні революції. Аналізуючи історичні умови інтелектуальних революцій, авторка спиралася на ідеї С.С. Аверінцева. На його думку, інтелектуальні революції прив'язані до способу мислення, вони мають першорядне значення, бо саме вони використовуються як інструменти обробки інформації найбільшою кількістю людей. Першу революцію С. С. Аверінцев пов'язував із рухом софістів і діяльністю Сократа, Платона, Аристотеля [1]. Вона знаменує собою становлення культури дефініцій (понять), коли сама дефініція набула статусу найважливішого інструменту античного раціонального мислення. Друга інтелектуальна революція безпосередньо пов'язана із формуванням європейської науки XVI - XVIII ст. О. Койре, описуючи інтелектуальні процеси цього періоду, також вважав, що сутність їх – докорінна реформа самого способу мислення. На формування останнього вплинув синтез таких складових, як нова філософія, нова концепція наукового погляду на світ, нова ідеї природи [5] і новий, який тільки зароджувався, суспільно-економічному характеру розвитку індустріального суспільства.

З формуванням нового типу суспільства, розвитком науки, антропогенної спрямованістю цивілізаційних трансформацій складаються умови для оформлення наступної інтелектуальної революції – третьої. Інтелектуальна революція і способи мислення (а разом із ними й техніки мислення) взаємозалежні і взаємодіють за принципом когерентного розвитку [3]. Сьогодні вчені інтенсивно обговорюють роль і значення конвергентних технологій, які стали основою започаткування майбутніх досліджень в контексті становлення третьої інтелектуальної революції. Цей процес необхідно розглядати в контексті «посткастальського прочитання» і розуміння поняття *конвергентних технологій*. Цей термін теж необхідно пояснювати в цьому ж контексті. Фахівці виділяють в цій ініціативі два зовні різних, але пов'язаних між собою фокуси. Перший акцентує увагу на синергійності інтеграції визначених областей дослідження (нанотехнологія, біотехнологія та генна інженерія, інформаційні та комунікативні технології та когнітивні науки, які відіграють істотну роль у вирішенні проблем «технічного вдосконалення людини») і розробок в нанометричному масштабі. Це обіцяє в майбутньому ланцюгову реакцію самих різних технологічних інновацій, які вплинуть на глобальну трансформацію самого способу розвитку людської цивілізації в цілому. Другий акцентує увагу на проблемі «поліпшення людини», на «людській функціональності» (*improving human performance*), або проблемі «розширення людини» (*human enhancement*). В англомовних експертних текстах термін «*human enhancement*» часто трактується як конкретизація *improving human performance* з додатковими поясненнями, що мова йде про технологічне посилення, модифікацію людської тілесності та інтелекту [9]. Всі ці факти і прогнози свідчать про формування фундаменту для нових інтелектуальних зрушень. Можна сказати, що домінантою всіх наступних процесів стане науково-технологічний детермінізм, що направляє не тільки матеріальну сферу інформаційного суспільства: йдеться про більш суттєві зміни в області духовного, інтелектуального, що, в свою чергу, відіб'ється і в психології людини.

Наступною складовою є ментальні репрезентації. Щодо них, то нам допомогли

знахідки останніх наукових розробок у галузі мовознавства, лінгвістики і семантики. Посилили цей контекст розробки сучасної когнітивної науки. Особливо цікавими є роботи Р. Тагарда (всім відомий його підручник «Вступ до когнітивної науки», де він стверджує, що знання в розумі людини складається із ментальних репрезентацій) [10] і Р. Джекендоффа [8]. Останній висунув ідею про конструювання світу мовою, де сам світ виступає як така інформація, яка вже була репрезентована ментально. Не обійшлося й без психології (особливо психології Піаже та Брунера).

Але все ж таки сама філософія дала нам потужний поштовх для розуміння цієї складової, без якої говорити про інтелектуальні можливості людини неможливо. Декарт, Вітгенштейн, Леві-Брюль, французькі ментальні школи дали можливість зрозуміти силу та потужність феномену ментальних репрезентацій. Фуко пішов трохи далі та удосконалив цей проект, скориставшись терміном *дискурс*. Він запропонував переглянути суть картезіанської свідомості як замкнутої на собі суб'єктивності: якщо свідомість розглядати як сферу навичок та технік, які роблять світ осмисленим для індивіда, то ми повинні навчитися бачити свідомість як місце зустрічі широкого ряду впливів, які й структурують її. До речі моду на використання терміну *репрезентації* затвердив Н. Хомський, розмірковуючи про когнітивні можливості мови [7]. Переглядаючи ролик дискусії між ним і М. Фуко, я спочатку просто не розуміла, про що йде мова. І тільки занурившись у роздуми цієї складної теми, я почала так би мовити «перекладати» для себе їхню розмову.

Наступною складовою є техніки мислення. На їх існування і застосування натякав знов таки Фуко. Але запропонував їхню дієвість для розуміння інтелекту людини К. Ясперс, широко розгорнувши свої глибокі та ґрунтовні філософські міркування на ґрунті психологічних досліджень. Він описав три техніки мислення, які впливають на функціонування інтелекту (причинно-наслідкову, діалектичну, експериментальну) [6]. І його розвідки саме в психології вплинули на розуміння ролі світогляду, що й реалізувалось в його класичній і всім відомій ідеї Осьового Часу. Авторка розгорнула розвідки навкруги теми технік мислення і запропонувала звернути увагу на такі, як голографічна, вихрова або синергетична, системна та номадична [4].

Висновки. Спираючись на такі великовагові складові, можна із впевненістю сказати. Перше, усі складові інтелектуальне-когнітивних технологій складні, виконують свою роль і в той же час знаходяться у когерентному за характером зв'язку між собою. По-друге, залишається все ж таки проблема визначення статусу інтелектуальне-когнітивних технологій. В залежності від наголосів наукового дослідження, від питань, на які треба шукати відповіді, можна визначати їх по-різному. Це може бути (як ми заявили у назві тез) механізм інтелектуальних можливостей людини. В інших контекстах вони можуть виступати опцією наукового аналізу [2]. Можна говорити також і про технологію обробки знань в конкретну історичну епоху, й не виключати їхнє позиціонування (не репрезентація) як один із шляхів розуміння раціональності: а саме – реалізація розуму в дії. І все ж таки, якщо говорити про загально філософське розуміння інтелектуальне-когнітивних технологій, то це – механізм роботи інтелектуальних можливостей людини. І на останнє: якщо це механізм, то список складових інтелектуальне-когнітивних технологій залишається відкритим для його подальшого удосконалення.

Література

1. Аверинцев С. С. Два рожденья европейского рационализма / С. С. Аверинцев // Вопросы философии. – 1989. – № 3. – С. 3–13.
2. Дольська О.О. Інтелектуальне-когнітивні технології (технології мислення) як нова опція наукового аналізу / О.О. Дольська // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди «Філософія». – Харків, 2018 – Вип. №50. – С. 3–16.
3. Дольская О.А. Трансформации рациональности в современном образовании / О.А. Дольская. – Харьков, НГУ «ХПИ», 2013. – 386 с.
4. Дольская О.А. Человек в современном мире: на пути к новой парадигме

образования : монография / О.А. Дольская, А.В. Голозубов, О.Н. Горыдыская. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2016. – 216 с.

5. Койре А. Очерки истории философской мысли. О влиянии философских концепций на развитие научных теорий / А. Койре / Пер. с фр. / – М. : «Прогресс», 1985. – 140 с.

6. Ясперс К. Техніки мислення / К. Ясперс // Філософська думка. – 2005. – № 2. – С. 95–103.

7. Chomsky N. Rules and representations / N. Chomsky. – New York: Columbia University Press, 1980.

8. Jackendoff R. Languages of the Mind: Essays on Mental Representation / R. Jackendoff. – Cambridge (Mass.): The MIT Press, 1993.

9. Bainbridge William S., Roco Mihail C., 2005, Managing Nano-Bio-Infocogno Innovations: Converging technologies in Society, Complete Report in PDF format, World Technology Evaluation Center, URL: http://www.wtec.org/ConvergingTechnologies /3/NBIC3_report.pdf.

10. Thagard P. Mind. Introduction to Cognitive Science / P. Thagard – Cambridge (Mass.): MIT, 1996.

О ПРОБЛЕМЕ ПЕРЕКВАЛИФИЦИРУЮЩИХ ОПРЕДЕЛЕНИЙ

Дышкант Т. Н.

*Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»,
г. Харьков*

Познавательный процесс стремится к всеохватности и направлен не только вглубь, за обыденное видение явлений и объектов, но и вширь, включая в сферу интересов новые объекты и на пересечении разных подходов к изучению чего-либо общего, порождая междисциплинарные науки.

Теория состоит из суждений и начинается с определений. Присутствует обоснованное стремление к разработке категориального аппарата в каждой области наук. Если выделить такую функцию определения как сохранение или изменение смысла языковых выражений, то, согласно Будко В.В. следует различать три вида определений: регистрирующие, уточняющие, переквалифицирующие (постулативные) [см. 1]. Переквалифицирующие определения возникают в связи с заимствованием понятий из языка уже устоявшейся науки областью развивающегося знания. Ими вводится принципиально новый смысл определяемого термина. Таким заимствованием, например, было понятие «массы» рядом социально-гуманитарных наук из физики. Можно вспомнить о понятиях «массовая культура», «психология масс», «массовая коммуникация» и т.п. В социально-гуманитарных науках используется значение понятия «массы» как меры инертности. Инертность в смысле бездеятельности, пассивности. Образованию данного понятия способствовало еще одно заимствование из области естественных наук, а именно, понятия «атомизация». Речь шла об атомизации общества. Э. Дюркгейм анализировал причины процессов, способствующих вырождению социальных отношений в отчужденные и формализованные. В данном отношении, масса – это множество отчужденных атомизированных индивидов, культивированных индустриальным этапом развития человечества.

На современном этапе в социально-гуманитарном знании существуют различные интерпретации понятия «масса», что свидетельствует о понимании сложности характеризующего им социального объекта.

Несколько иначе выглядит ситуация с введением в социально-гуманитарные науки синергетического понятийного аппарата. Достаточно большое число философских работ довольно некритично в своем оптимистичном видении использования синергетической методологии в социально-гуманитарном знании. Речь идет не о применении «синергетической метафоры», о чем говорил И. Пригожин – ее видят едва ли не в качестве